

ART AKTIVIST

Журнал

Спецредакторы

Медiateка

Сообщество

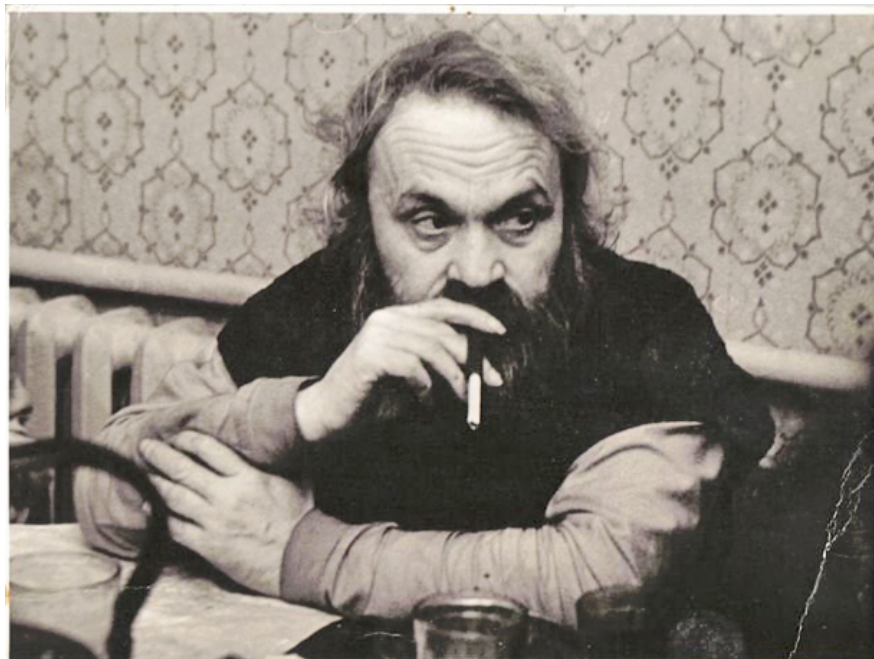
— Кулон Антон

Кім Хадзееў

Mar 15, 2012 1 1 657 Edit

Кім Хадзееў, альбо проста Кім, — легендарны дысыдэнт і ўнікальны менскі інтэлектуал савецкіх часоў. Гэта «жывая энцыклапедыя», настаўнік многіх таленавітых юнакоў і дзяўчат, што, бы машкара, раіліся вакол яго на працягу 60-х, 70-х, 80-х, 90-х гадоў мінулага стагоддзя.

Легенда Менску

Кім Хадзееў, альбо проста Кім, — легендарны дысыдэнт і ўнікальны менскі інтэлектуал савецкіх часоў. Гэта «жывая энцыклапедыя», настаўнік многіх таленавітых юнакоў і дзяўчат, што, бы машкара, раіліся вакол яго на працягу 60-х, 70-х, 80-х, 90-х гадоў мінулага стагоддзя. Скажу больш: імя «Кім» у тыя гады асацыявалася з цэлай школай, своеасаблівай Акадэміяй вольных мастацтваў. У кватэры, дзе жыў Кім, бесьперапынна таўкліся маладыя людзі абодвух палоў, пераважна 16–25-гадовага ўзросту, і сярод гэтага гармідару й тлumu кожнаму «будучаму генію» заўсёды знаходзіўся час для гутаркі з «Гуру» — Кімам Хадзеевым. Размовы вяліся на самыя розныя тэмы, калі не сказаць — на ўсе: пра старажытную пазію й сучаснае мастацтва, пра палітычныя рэжымы Афрыкі й філязофскія сыстэмы антычнага сьвету, пра культ асобы Сталіна й Анжэлу Дэвіс... Моладзь цягнулася сюды — на Кісялёва, д. 17, кв. 24, — каб паспрацаваць ці проста паслухаць Кіма, які, здавалася, ведаў усё.

Іронія лёсу: заўзятага антысавецкага Кіма бацькі назвалі ў гонар Камуністычнага Інтэрнацыяналу моладзі (КІМ). У 20–30-я гады XX стагоддзя было модна даваць дзецям такога кшталту імёны: Ленінід, Ленінір, Рэўміра, Акцябрына, Мэлор (Маркс, Энгельс, Ленін) і нават Чалналдзін (Чалюскін на лядзіне).

Адкуль у звычайнага савецкага вартуніка (варту́нік — асноўная афіцыйная «пасада» Кіма) зьявіліся такія неабмежаваныя веды й магутны інтэлект, было ўсім вядома. З турмы! І звычайна «новенькаму»

РУБРИКИ

news обзор (6)
активизм, закон, цензура (31)
арт-институции (11)
архитектура, охрана памятников (3)
Без рубрики (1)
белорусский авангард (5)
гендер, феминизм, квир (23)
дискусии (9)
заслуженный работник культуры (2)
издания (11)
институциональная критика (7)
интервью (46)
итоги (15)
круг интересов (2)
кураторское дело (3)
лекция (7)
манифесты, акты, декларации (7)
матэрыялы па-беларуску (16)
международный опыт (26)
некролог (3)
общество (10)
опрос (5)
перформанс (5)
письмо редактора (3)
портфолио (4)
реакции, наблюдения, тенденции (40)
события, выставки (53)
стрит-арт, публік-арт (10)
текст художника (7)
терминология (7)
фотография (16)
художники (38)
школа критики (3)

распавядалася наступная легенда ці быль. У 1948 годзе, калі Кім быў студэнтам філфаку БДУ, пачалася знакамітая справа ўрачоў-шкоднікаў. Паўсюдна праводзіліся сходы працоўных калектываў, на якіх аднадушна выкрываліся злачынствы лекараў і прымалася прашэнне самым жорсткім чынам пакараць ворагаў народу.

І вось у той гістарычнай вакханаліі дружнага ляманту: «Укрыжуй яго!» — знайшоўся чалавек, які меў сваю асабістую думку і, больш за тое, яе выказаў! Гэта быў Кім Хадзееў. На чарговым сходзе «па выкрыццці ворагаў народу» ён узяў слова і проста з трыбуны заявіў: «Сталін — забойца, і не нявінныя ўрачы павінны быць пакараныя, а ён — Іосіф Сталін!»

За гэты шчыры заклік Кіму далі, здаецца, дзесяць гадоў сталінскага Гулагу, і з таго гістарычнага моманту пачаліся сапраўдныя «ўнівэрсытэты» будучага настаўніка моладзі. А скончыліся яны толькі з надыходам хрушчоўскай адлігі 1956 году. Праўда, у 1962 годзе Кім зноў патрапіў у турму, у славытыя «Красы», але ўжо ненадоўга — усяго на два з паловай гады.

Паўны час Кім сядзеў у турме КДБ, якая месцілася ў скляпеннях будынку КДБ, што й цяпер добра ведамы менчукам, якія любяць хадзіць на Плошчу. Знаходзіцца гэтая знакамітая ўстанова побач з Цэнтральнай кнігарняй, што на праспэkte Незалежнасці (у тыя часы — праспэкт Сталіна, потым — Леніна, і, нарэшце, перад апошнім перайменаваннем — праспэкт Скарыны). Вось там і быў першы Кімаў «унівэрсытэт». Ягонай базай з'яўлялася цудоўная бібліятэка, якая налічвала сотні тысячаў тамоў самай рознай літаратуры. Там можна было знайсці кнігі, якія ў звычайнай бібліятэцы не траплялі ці былі пад забаронай. Доступ у кніжную скарбніцу КДБ быў адкрыты для вязняў. А ўлічваючы, што часу ў зняволеных было вельмі шмат, лёгка здагадацца, што кніжны фанат, якім быў Кім, знайшоў для сябе ўсё, што душа жадае. Былы студэнт Хадзееў з галавой акнуўся ў скарбы бібліятэкі.

Кім згадаў таксама пра яшчэ адну крыніцу памнажэння ведаў. Гэтай крыніцаю былі многія сукамернікі, якія мелі на волі навуковыя ступені кандыдатаў і дактароў навук, знакамітыя навукоўцы, а таксама пісьменьнікі, мастакі й іншая творчая інтэлігенцыя.

Адным словам, Кім выйшаў на свабоду з самымі рознымі глыбокімі ведамі. Верагодна, адсутнасць магчымасці весці больш-менш рэгулярныя запісы, дзёньнікі ва ўмовах турмы, а, мажліва, і прыродныя здольнасці выпрацавалі ў яго звычку трымаць веды ня ў шыхтах, а непасрэдна ў сваёй галаве.

Як бы там ні было, але напрыканцы 50-х гадоў мінулага стагоддзя ў Менску з'явіўся чалавек сярэдніх гадоў, які бязьлітасна паліў праз муштук «тэрмайдзерныя» цыгарэты «Памір» і лёгка даваў фору любой менскай багемнай тусоўцы самага высокаінтэлектуальнага кшталту. Гэты чалавек выдатна разьбіраўся ў тэатры (дарэчы, званы рэжысёр У. Рудаў пачынаў свой творчы шлях у «акадэміі Кіма»), цудоўна ведаў гісторыю паэзіі й саму паэзію, гісторыю Кітая, і гісторыю Тайваня, і, мусіць, гісторыю кожнай краіны. Ён выдатна арыентаваўся ў мадэрным мастацтве й мог прачытаць лекцыю пра творчасць Поля Сэзана. Ён любіў пагаварыць пра Шапэнгаўэра й ня вельмі паважаў савецкага паэта Твардоўскага...

Гэтым чалавекам быў Кім.

Была адна непрыемная акалічнасць: інтэлектула Кіма ніхто не хацеў браць на працу, нават простым карэктарам у газэту. Але ж трэба было за нешта жыць, як ні круці, — на хлеб неабходна неяк зарабляць. І выйсьце знайшлося. Трэба сказаць, што такім людзям, як Кім, шлях у афіцыйную навуку быў наглуха закрыты. Аднак існаваў усё ж адзін «падпольны калідор». Кім, які сам ня быў «аступененым» навукоўцам, пасляхова пісаў дысэртацыі іншым! І за гэтую працу плацілі. Непрызнаны савецкі дысідэнт Хадзееў пісаў за грошы дыплёмы й дысэртацыі ў самых розных галінах грамадзкіх навук.

Я пазнаёміўся з Кімам Хадзеевым недзе на пачатку 70-х гадоў. Да гэтага часу ён напісаў 11 кандыдацкіх і 2 доктарскія дысэртацыі, а таксама безьліч дыплёмаў, курсавых, рэфэратаў і іншай інтэлектуальнай прадукцыі. Гэта цяпер праз інтэрнэт можна ўсё гэта знайсці й замовіць навуковую працу самага высокага роўню. У тыя ж часы мала хто мог зраўнавацца з Кімам па напісанні дысэртацыяў, прынамсі, у Менску — ніхто.

Хоць левыя грошы за дысэртацыі былі не малыя, яны ўсё адно не забяспечвалі спакойнае жыццё ў савецкіх умовах. Справа ў тым, што «самая перадавая ў свеце» сыстэма вымагала абавязковага працаўладкавання кожнага грамадзяніна СССР. Беспрацоўе прыраўноўвалася да дармаедства й каралася турэмным зняволеньнем прыкладна на два гады. Таму Кім быў вымушаны мець афіцыйнае месца працы. Трэба было патрапіць у такую ўстанову, дзе заводзіцца працоўная кніжка, куды заносіцца запаветны ратавальны запіс: «Залічаны на працу...» Звычайна для людзей без кваліфікацыі — а менавіта да такіх належалі былы гулагаўскі вязень — стандартны запіс гучаў так: «Залічаны на працу ў якасці вартаўніка». Такім чынам, «вартаўнік» — гэта й была самая галоўная «спэцыяльнасць» першага менскага інтэлектуала Кіма Хадзеева.

Казка й вэрмут

Кім пісаў Казку. Тэкст Казкі змяшчаўся ў звычайным вучнёўскім шыхтку ў клетачку, пісаўся вельмі сцісла — здавалася, што аўтар старанна эканоміць паперу. Магчыма, у гэтай «эканоміі» адбіваліся экаўскія атавізмы былога вязня. Казка абмяркоўвалася прысутнымі колам маладых геніяў, і, магчыма, лепшыя «знаходкі» ў тым тэксце — на рахунку «маладняка». Сам Кім быў надзіва не завідушчы, не амбіцыйны, сціпла лічыў сябе чалавекам зусім ня творчым. Ён казаў: «Я гатовы аддаць сваё жыццё, каб напісаць хоць радок гэтак, як Мандэлыштам ці Пастарнак».

Была ў Хадзееўскай «акадэміі» адна рыса, уласцівая, відавочна, любой багеме — як у Савецкім Саюзе, так і ў цяперашнім «дэмакратычным» грамадстве з ілюзорнай свабодай, — у Кіма ўвесь час пілі. Пілі

«Вэрмут», «Агдам», «Залатую восень», «Водар садоў», азербайджанскі партвэйн... Пілі гарэлку, зуброўку, адэкалён «Тройной» і настойку араліі... Пілі ўсё, што гарыць.

І вынікі такога рэжыму жыцця былі несучасальныя. Многія літаральна сьпіваліся, траплялі ў Навінкі на лячэньне ад алькагалізму, а то й ад іншых псыхічных захворваньняў. Некаторыя, пераадолеўшыя багнў Кімаўскага раю, сталі вядомымі ў наш час літаратарамі й мастакамі. Аднак пераважнай большасьці ўжо даўно няма на гэтым сьвеце: яны сыйшлі, так і не зразумеўшы, што трапілі ў пастку алькагалізму, так прыгожа афарбаваную пад інтэлектуальныя дысыдэнцкія размовы й чытаньні «геніяльных» вершаў чарговай ахвяры зьялёнага зьмея.

Цікава, што Кім, пракіраваўшы сваёй «акадэміяй» цягам некалькіх пакаленьняў «хлопчыкаў» і таксама ўжываючы алькагольныя напоі — і ня менш за многіх маладых, — сам ня стаў алькаголікам.

Працаголік

Кім ня быў алькаголікам. Але ён быў «працаголікам». Працаваў ён кругласутачна, зь перапынкам на сон. А часам, калі ўзынікала тэрміновая патрэба, — то й безь перапынку: здаралася, ня спаў па некалькі сутак. Кватэра Кіма нагадвала офіс, там увесь час снуюдаліся нейкія людзі, прыходзілі, выходзілі. Але ніхто не заставаўся без увагі: гаспадар знаходзіў хвілінку, каб перамовіцца з кожным.

Аднак гэта толькі на першы погляд быў гармідар, напраўду жыцьцё Кіма й галоўных дзейных асобаў зь ягонага атачэньня было падпарадкавана нейкаму пляну, толькі ім вядомаму. І калі Кім браўся абмяркоўваць зь якім-небудзь паэтам — на той момант галоўным «мальчыкам» — новы верш генія, то яны гэта рабілі адасобіўшыся, у адзіным жылым вялікім пакоі кімаўскай кватэры, а астатнія пераходзілі на кухню, дзе звычайна расьпівалі віно альбо гарбату. Бывала й наадварот: колькасьць гасьцей была досыць вялікая, і тады ім пакідалі «залю» — г. зн. той вялікі пакой, — а Кім і «дзяжурныя» хлапцы замыкаліся на кухні.

Звычайна такі парадак вытрымліваўся ўвесь дзень і вечар. Потым, калі надыходзіла ноч, людзі, хто мог, разыходзіліся, але заўсёды нехта адзін або й не адзін заставаўся й начаваў — альбо на падлозе, альбо ў ложку, прычым немагчыма было зразумець, дзе сьпіць гаспадар, а дзе госьці. Я наогул ня памятаю, каб Кім спаў, хоць я бываў у ягонай кватэры не адзін год. Здаралася, таксама заставаўся на ноч, але й скрозь сон чуліся інтэлектуальныя размовы пра літаратурныя навінкі альбо пра крызыс у Карыбскім моры.

Могуць запытацца: чым, акрамя расьпіцьця сьпіртавых напояў, займаўся я ў Кіма? Я ж быў чалавекам дакладных навук, а «Кімаўскага акадэмія» была ўсё ж гуманітарнай. Мяркую, што адказ ня просты. Але падаецца, што цягнула мяне туды нікому, нават мне, няведамае другое «Я», у якім жылі музыка, паэзія, беларуская старасьвеччына й любоў.

Сустрэчы з Кімам і іншымі людзьмі ягонага асяродзьдзя фактычна далі мне другую, гуманітарную, адукацыю. Нейка я запытаў у чалавека ўнівэрсальных ведаў Кіма Хадзеева: «Што трэба прачытаць з сусветнай літаратуры, каб быць усебакова разьвітай асобай?» Ён мне склаў адмысловую праграму, ажыццявіць якую можна было гады за два. І я яе выканаў! Там, у гэтым літаратурным сьпісе былі адзначаныя творы сусветнай літаратуры, клясычныя шэдэўры, бязь веданьня якіх немагчыма ўявіць сабе адукаванага чалавека, прынамсі, на мой погляд. Панарама літаратурных геніяў была досыць шырокая: ад антычных паэтаў Вэргілія й Авідыя да сучасных рускіх пісьменьнікаў Бялова й Распуціна ды нашага беларускага клясыка Васіля Быкава.

Бывала, што ведаў Кіма ўсё ж не хапала, каб напісаць нейкую чарговую дысэртацыю ці артыкул. Тады ён ішоў у бібліятэку Акадэміі навук. Я, як асьпірант, там таксама часта бываў. І калі мы выпадкова сустракаліся, то распачыналі гутарку, а акадэмічны народ у гальштуках і акулярах дзівіўся такому знаёмству. Дзіва было сапраўды незвычайнае: ня часта ўбачыш у бібліятэцы сапраўднага бамжа — немаладога чалавека ў падзёртым швэдэры, калматага й прапахлага самымі танымі цыгарэтамі «Памір».

Гэтым бамжом быў Кім.

«Ні дня бяз дрочкі»

У 1979 годзе Кіму Хадзееву споўнілася 50 гадоў. Шматлікія прыхільнікі й сябры непрызнанага генія кінуліся хто як мог віншаваць свайго куміра. Быў стол, былі тасты, піліся віно й гарэлка. Сьпявалі песьні непрызнаныя савецкія барды. Былі падарункі: прынеслі новую патэльню, нехта купіў кашулю (Кім не любіў абновак і гадамі цягаў задрыпаны швэдар).

Аднак самым цэнтральным падарункам быў вучнёўскі сшытак з красамоўным надпісам-загалоўкам: «Ні дня бяз дрочкі!» Гэтае выслоўе, як лёгка здагадацца, ёсьць перафразаванаю назвай знакамітай кнігі Юрыя Алешы «Ни дня без строчки», якая была вельмі папулярная ў тыя савецкія часы. Здаецца, паэт Грыша Трэстман, вялікі майстра розных клінаў, прынёс той жартаўлівы сшытак. Загалолак сшытку вельмі ўдала адлюстроўваў фэнамінальную працаздольнасьць Кіма й разам з тым марнасьць усяго ім зробленага.

Табурэт як халодная зброя ў руках Кіма

Табурэт у жыцьці чалавека адыгрывае вялікую ролю, калі не найбольшую. Зь ім можа супернічаць хіба толькі ложка, які бярэ на сябе другую з асноўных чалавечых пазяў — стан «лёжачы». Першая ж з «асан» працоўнага грамадзяніна — гэта стан «сэдзячы». І тут на дапамогу вам прыйдзе старэйшы сябра чалавека — табурэт.

Кім Хадзееў адкрыў яшчэ адзін функцыянальны бок табурэта, а менавіта выкарыстаў яго як халодную зброю.

А было так.

...Апошняя кропля быў «палёт» Валерыя Л. праз зачыненае акно кватэры Кіма на вуліцу Кісялёва. Кім жыў на невысокім па цяперашніх мерках паверсе — на другім, але дом будаваўся па праекце мінулых часоў, меў высокую столь, і таму адлегласць ад акна да зямлі была значнай. Варта дадаць да гэтага тое, што «зямля» была асфальтам — і вы зразумеете, чаму прызямленне скончылася для Валеры пераломамі абедзёных ног. Ці ён «сеў на каня» ад празьмернага ўжывання алькаголю, ці проста мазгі паэта зрушыліся — цяпер цяжка сказаць. Але адназначна можна сьцьвярджаць — тое было вынікам шматлікіх складнікаў «акадэміі Кіма»: алькаголю, «калёсаў», цыгарэт і самой задушлівай, я б цяпер сказаў — не хрысціянскай атмасферы, што там стварылася.

Суіснаванне самых розных людзей: геніяў і няздараў, некранутых дзяўчынак і прастытутаў, закаханых хлопчыкаў і асобаў нетрадыцыйнай арыентацыі, юнакоў і пажылых людзей, — усё гэта была «акадэмія Кіма». Зразумела, канфлікты і нездаровыя тэндэнцыі непазбежна павінны былі выявіцца.

Трэба сказаць, што ад Кіма да псыхбальніцы быў пракладзены наўпросты шлях. Хто ад алькаголю лячыўся, хто ад наркаты, а хто й проста з глузду зьехаў.

Дык вось, «палёт» Валеры Л. канчаткова настроіў мяне на хвалю выкрыцця Кіма. Неяк, добра прыняўшы «на грудзі», мы сядзелі ў Кіма й спрачаліся, хто лепш піша з нашага асяроддзя. Тут і прыгадалі пра малады талент — Валерыя Л., які трапіў пасля падзення на асфальт ня проста ў траўматалёгію, а ў хірургію пры псыханэўралягічнай бальніцы ў Навінках.

Успомнілі пра яшчэ аднаго частага госьця Навінак — Біга. Біг — гэта першы сябра Кіма. Поўнае імя — Барыс Іванавіч Галушка, скарачана — па першых літарах — Біг. Ён быў з пакалення Кіма, і, мне здаецца, яны абодва нешта ведалі нам усім абсалютна недаступнае. Пэўна, кожнае пакаленне забірае з сабой у Вечнасьць толькі ему знаёмую таямніцу іхнага часу.

Біг жыў, а дакладней, трымаўся на нейкіх таблетках. Ён быў наркаман. Мабыць, таму й уражвалі ягоныя вочы, якія гарэлі нездаровым, жарсным агнём, апаляючы чырвоным бляскам кожнага суразмоўцу. Нягледзячы на бігаўскую арыентацыю на «калёсы», яго любілі ў кімаўскай алькагольнай кампаніі. Гэта быў інтэлігент мінулай эпохі, тых часоў, калі існавалі сапраўдныя прафесары і сапраўдныя паэты.

Але Біг ня быў ні пісьменьнікам, ні мастаком. Ён быў паліглот. У свой час працаваў выкладчыкам ангельскае ў Інстытуце замежных моваў. Ведаў ён ня толькі ангельскую, але й французскую, нямецкую, гішпанскую й шмат іншых — усяго каля 40 моваў. Памятаю, як нехта з мастакоў, хіба што Анціпаў, прынёс парнаграфічны часопіс на галандзкай мове. Фотаздымкі зразумелі й безь перакладу, але потым паўстала пытаньне: «Што ж усё-такі напісана?» Бігу хапіла ўсяго толькі пару гадзінаў, каб разабрацца з тэкстам. Дагэтуль з галандзкай мовай ён не сутыкаўся.

Навуцы не вядома, чаму часам людзі інтэлектуальных прафэсіяў ад інтэнсіўнай мазгавай працы раптам пачынаюць страчваць розум. Я ведаў некалькіх фізыкаў, у якіх бяз даў прычыны паехаў дах, пра паэтаў і гаварыць няма чаго: там наагул мяжа паміж нармальнай разумовай дзейнасьцю й творчым працэсам сыцраецца да такой ступені, што бывае незразумела — ці мы стаім перад нейкай стадыяй паэтычнага натхнення, ці гэта проста праява асаблівасцей натуры чалавека.

Аднойчы падчас нейкай канфэрэнцыі ў «ін'язе» ў гарачцы навуковай дыскусіі на тэму «Мовы й дыялекты» Біг заявіў:

— Дыялектаў існуе нашмат больш, чым вы думаеце, паважаныя калегі. Наагул ува ўсім сьвеце ёсць толькі тры мовы: ангельская, расейская й украінская. Астатнія мовы — іхныя дыялекты.

Сказана гэта было пры вельмі вучонай аўдыторыі й самым сур'ёзным чынам.

— А як жа кітайская? — раптам спытаў нехта.

— Мя-ў... мя-ў... мя-ў... — задумаўся на імгненне Біг і вельмі сур'ёзна адказаў: — Дыялект кашэчай!

Так Біг упершыню трапіў у Навінкі. Пэрыядычна ён то выходзіў адтуль, то туды заходзіў, адным словам, пасябраваў з гэтай установай.

Вяртаючыся да тэмы, скажу, што можна пералічыць яшчэ шмат асобаў, чый лёс так ці інакш зьмяніўся, дзякуючы «акадэміі Кіма», і часта — ня ў лепшы бок.

І вось, будучы пад добрым градусам, я сказаў Кіму проста ў вочы пра тое, што апошні час не давала мне спакою:

— Кім, твая акадэмія, твае дысідэнты й «завумныя» размовы й дыскусіі — усё гэта лухта. Усе твае наведвальнікі за кароткі час ператвараюцца ў звычайных п'яніц, алькаголікаў, наркаманаў. Яны сталыя госьці Навінак і іншых псыхушак.

Што пасля гэтай заявы зрабілася! Я такім Кіма яшчэ ня бачыў. Вочы наліліся нейкай жоўтай злосьцю, губы затрэсьліся, сквіца адвісла... Ён схпіў табурэт, які стаў побач, і нечакана апусьціў яго з усяе сілы... на мае плечы. Як і ўсё атачэнне Кіма, табурэт аказаўся нетрывалым і разляцеўся ад удару на дробныя часткі.

Недзе з год я не заходзіў да старога вар'ята Кіма, але потым мы памірыліся...

На крылах эфэдрину

Як я ўжо казаў, Кім зарабляў сабе на жыццё пісаннем рознага кшталту навуковых трактатаў, памеры якіх сягалі доктарскіх дысэртацыяў. Калі ён браўся за замову, то парадак дня перайначваўся самым радыкальным чынам. Перапынак на сон адмяняўся, і працоўны графік размяркоўваўся на круглыя суткі, прычым такіх сутак магло быць і тры, і пяць, і больш.

Як вытрымаць некалькі бяссонных сутак і пры гэтым бесьперапынна працаваць, прычым працаваць творча, зь вялікай інтэлектуальнай нагруккай? Мне, маладому асьпіранту Інстытуту фізыкі АН БССР, гэта было не зразумела. Сам Кім казаў нешта пра допінг — на мой погляд, даволі сумніўны. Выкарыстоўвалася дзіўная камбінацыя рэчываў — гарэлка й эфэдрин. Ну, зь першым рэчывам я быў добра знаёмы, але, каб выкарыстоўваць гарэлку як сродак супраць засынаньня, — пра такое я ніколі ня чуў. Што тычыцца эфэдрину, то я ведаў адно: гэта нейкія кроплі для закапваньня ў нос пры насмарку. Але аднойчы мне давялося самому праверыць кімаўскі мэтад напісаньня навуковых працаў.

Было гэта так.

Увесну 1973 году надыходзіў час заканчэньня першага году навучаньня ў асьпірантуры. Я меўся здаваць іспыты так звананага кандыдацкага мінімуму, у тым ліку па філязофіі. Для доступу да іспыту трэба было напісаць рэфэрат па пэўнай філязофскай тэме, блізкай да абранае спэцыяльнасьці. Як цяпер памятаю, мая тэма была «Прынцып прычыннасьці ў квантавай мэханіцы». Нечакана ў мяне зьявілася думка: а што калі гэты рэфэрат напісаць з Кімам, праверыць ягоны славуы мэтад «мазгавога штурму» цягам бяссонных начэй на крылах гарэлачна-эфэдрынавага стымулятару.

Сказана — зроблена. Распавёў Кіму, быццам ніяк не магу напісаць рэфэрат па філязофіі, а часу ўжо няма, маўляў, выручай. Той пагадзіўся й папрасіў, каб я загадзя прынёс яму некалькі базавых кніг па праблематыцы рэфэрата. Як гумантарый, Хадзееў фізыкі ня ведаў, але як вольны мысьляр шмат чаго мог сказаць наконт філзафскіх праблемаў той жа фізыкі. Так што можна было брацца за працу.

Так і зрабілі. За пару дзён да старту эпахальнага экспэрымэнту я даў Кіму штук 5–7 кніжак, пару часопісаў кшталту «Успехов физических наук», а ён прызначыў час сустрэчы. Былі абраныя адны з сутак дзяжурства Кіма Хадзеева на прадпрыемстве, дзе ён працаваў вартуўніком.

У прызначаны час я прыйшоў да Кіма дадому. Адразу кінулася ў вочы, што на адзіным працоўна-абедзенным стале гаспадара ляжалі мае кнігі — відавочна прапрацаваныя, бо з-пад старонак тырчэлі шматлікія папярковыя стужкі-закладкі. Кім дастаў пачак таблетаў з надпісам «Эфэдрин» і сказаў: «Зараз я прыму палову пачка, каб яны разыйшліся, покуль мы прыедзем да прадпрыемства. Ты як чалавек непрывучаны можаш зьесці для пачатку няшмат — 5–6 таблетаў».

Так і зрабілі. Празь некалькі хвілінаў я адчуў, што паміраю. Сэрца моцна закалацілася, перад вачыма паплылі нейкія ружовыя кругі, настаў момант незвычайнага ўзбуджэньня, якое межавала са стратай прытомнасьці. «Хутка гэта пройдзе, — запэўніў мяне Кім, — да эфэдрину трэба прызываіцца, ты яшчэ малады. Не, вярта было пачынаць зь дзьвюх-трох таблетаў, а не з шасьці», — дадаў ён, глядзячы на мой пазелянелы твар.

...А 20-й гадзіне мы былі на месцы працы Кіма. «Дзяжурства здаў, дзяжурства прыняў», — сказалі адзін аднаму папярэдні вартуўнік і новы, і мы распачалі працу.

Кім адразу паставіў наступную ўмову: не ўступаць ні ў якія дыскусіі — ён дыкуе, а я толькі запісваю. Дасталі патрэбныя кнігі з закладкамі, пачалі працаваць.

— Прынцып прычыннасьці быў распрацаваны яшчэ ў антычных філзафскіх школах Арыстафана, Эмпэдокла й Арыстоцеля...

Не пасьпеў я пераварыць першы паток інфармацыі, як Кім перайшоў на новы ўзровень тэрмінаў ужо з галіны тэарэтычнай фізыкі:

— ...Але прынцып дадатковасьці Бора нанёс удар па дэтэрміністычных уяўленьнях...

Гучала даволі пераканаўча, і я здзівіўся, адкуль ён, гуманітарый, ведае пастулаты квантавай механікі, прынамсі, у фізычнай частцы рэфэрату ніводнай відавочнай памылкі не было зроблена.

Ледзь паспяваю я за «дыктарам» запісваць фактычна гатовы тэкст свайго рэфэрату. Рука замлела, галава наагул перастала «варыць».

— Што, стаміўся? — заўважыў Кім. — Даставай гарэлку.

Дастаю загадзя купленую пляшку «Сталічнай».

— Налівай па 100 грамаў, — камандуе Кім.

Выпілі мы, і гляджу — стомленасць мая адыходзіць, галава праясьнілася. Сапраўды, можна пісаць з новымі сіламі. Што мы й рабілі даволі паспяхова на працягу наступных дзвюх гадзінаў. Кім зноў прыклаўся да эфэдрыну і запіў яшчэ ста грамамі гарэлкі. Я абмежаваўся толькі гарэлкай: занадта сьвежыя былі ўспаміны пра нядаўні прыём гэтых «лекаў».

Ноч цягнулася роўна, на стол штохвіліны мэтадычна клаліся сьпісаныя лісткі з маім рэфэратам. Да раніцы, гадзінаў, здаецца, да сямі ўсё было скончана. 45 старонак рэфэрату роўненькім стосам узвышаліся ў самым цэнтры стала.

— Усё! — падсумаваў Кім. — Можна ісьці дадому. Акурат дзяжурства скончылася.

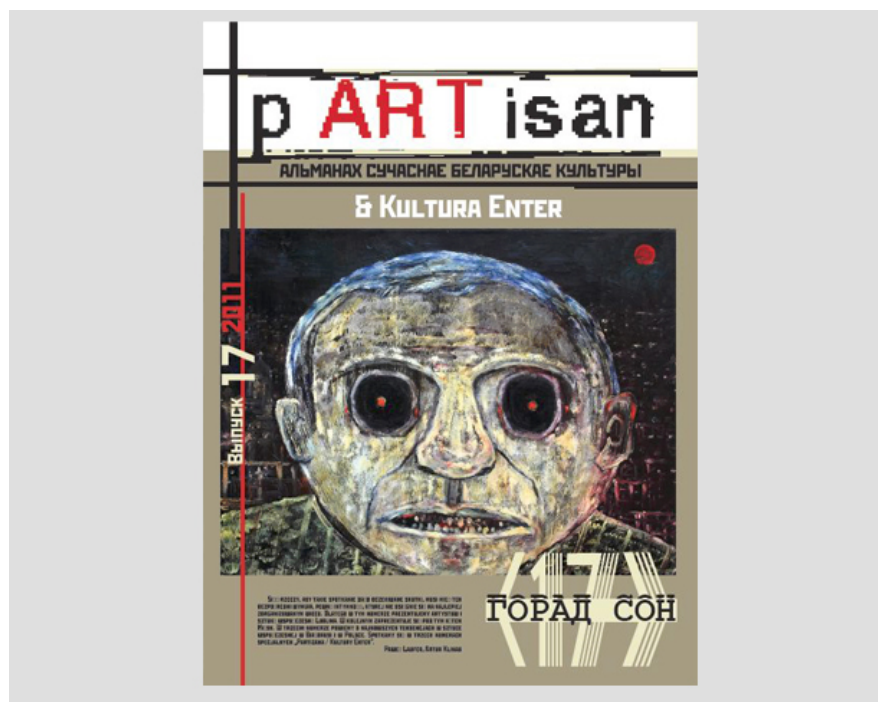
Пачалі зьбірацца. Я, малады хлопец, — ледзь на нагах. Кіму — хоць бы што. Папыхвае сваім «Памірам», быццам бы ўсю ноч спаў і толькі прачнуўся, поўны сіл. Мой выгляд, дарэчы, быў такі змораны, што ў аўтобусе, які вёз нас дадому, нейкія дзяўчаты саступілі месца ня Кіму, а мне...

Эпілёг

Кім пражыў больш за 70 гадоў, а гэта нямала пры такім не курортным ладзе жыцця. Ніколі ня кідаў піць і паліць свае любімыя цыгарэты «Памір». Апошнія гады ягонага жыцця мне ня надта вядомыя, бо 90-я занеслі мяне вельмі далёка ад «Кімаўскай акадэміі», хоць у падсьвядомасьці часам прабівалася думка: «Трэба наведаць Кіма». Але яна не рэалізавалася. Праз сваіх сяброў я ведаў, што ў Кіма ўсё па-ранейшаму: зьявіліся новыя «мальчыкі», а некаторыя з старых атрымалі статус вечных.

Усё жыццё Кім пісаў сваю знакамітую Казку. Ня ведаю, ці скончыў ён яе. Мяркую, што не, бо ніхто нічога мне пра гэта не распавядаў. Можна, хтосьці ўсё ж мае той знакаміты рукапіс у вучнёўскім сшытку ў клетачку й некалі наважыцца надрукаваць яго. А можа, Кім спаліў Казку, як некалі Гогаль другі том сваёй нясымротнай пазмы.

// **источник:** альманах сучаснае беларускае культуры pARTisan © / №41 / снежань 2011 / спецыяльны нумар pARTisan & Kultura Enter

Tweet

0

Нрави:

Читать по теме:

Вучыцца ў суседзяў

Регенерация в партизанских условиях

белорусский авангард заслуженный работник культуры матэрыялы па-беларуску
альманах сучаснае беларускае культуры partisan ким хадеев

Предыдущая публикация

Следующая публикация

1 comment

МІКІТА
Mar 25, 2012

Было вельмі цікава даведацца пра такую асобу

Комментарии: 0

Сортировка

Самые старые

Добавьте комментарий...

[Плагин комментариев Facebook](#)

Добавить комментарий

Вы вошли как Редакция. Выйти »

⌵

Комментировать

О проекте	Facebook
Партнеры	Twitter
Реклама	
Контакт	RSS

© 2011-2012 Art Aktivist. Все права защищены.

87 queries in 0,352 seconds.

Design & Web Development
by Sgustok Studio